

Чурсін О.В.

аспірант, Харківська державна академія
дизайну і мистецтв

ЖИВОПИС ЮРІЯ ВІНТАЄВА В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ПЛЕНЕРНОГО ПЕЙЗАЖУ

Анотація. У пропонованій статті розглядається творчість одного із відомих сучасних пейзажистів України, харківського художника Ю.М. Вінтаєва. Висвітлюються його творчі здобутки у контексті розвитку пленерного етюду-картини від періоду роботи в акварелі до сучасного як продовження традицій школи українського пленерного пейзажу. Розглядаються стильові особливості творчості художника.

Ключові слова: пленер, живопис, колорит, етюд, етюд-картина, пейзаж.

Аннотация. Чурсин А.В. Живопись Юрия Винтаева в контексте развития современного украинского пленэрного пейзажа. В предлагаемой статье рассматривается творчество одного из известных современных пейзажистов Украины, харьковского художника Ю.Н. Винтаева. Освещаются его творческие достижения в контексте развития пленэрного этюда-картины от периода работы в акварели до современного как продолжения традиций школы украинского пленэрного пейзажа. Рассматриваются стилевые особенности творчества художника.

Ключевые слова: пленэр, живопись, колорит, этюд, этюд-картина, пейзаж.

Annotation. Painting of Yury Vintaev in the context of development of modern Ukrainian plain-air landscape. The offered article deals with the creative work of one of the known landscape painters in Ukraine, Kharkov artist Y.N. Vintaev. His creative achievements in the context of development of plain-air picture-etude from water-color period until nowadays as continuation of Ukrainian plain-air landscape are elucidated. The style features of the artist's creativity are considered.

Key words: plain-air; painting, color; etude, picture-etude, landscape.

Надійшла до редакції 12.12.2012

© Чурсін О.В., 2012

Постановка проблеми. Пленерне мистецтво Юрія Вінтаєва невідривне від розвитку сучасного пленерного руху України, який розпочався з кінця 90-х років ХХ століття. Його творчість набула рис одного із головних спрямувань у пейзажному мистецтві – продовження традицій українського пленеризму від П. Левченка, М. Беркоса, М. Бурачека, О. Новаківського, Я. Станіславського до О. Шовкуненка, Ф. Захарова, С. Шишкі, А. Кашшая, В. Толочки, В. Бернадського.

Актуальність дослідження полягає у необхідності розгляду творчості одного з найактивніших живописців пленеру, місця і значення у сучасному пейзажному мистецтві. Творчість Ю. Вінтаєва, як починалась із значних досягнень в акварелі, ще не розглядалась в загальному контексті розвитку пленерного руху України та впливу його творчості на сучасне пейзажне мистецтво.

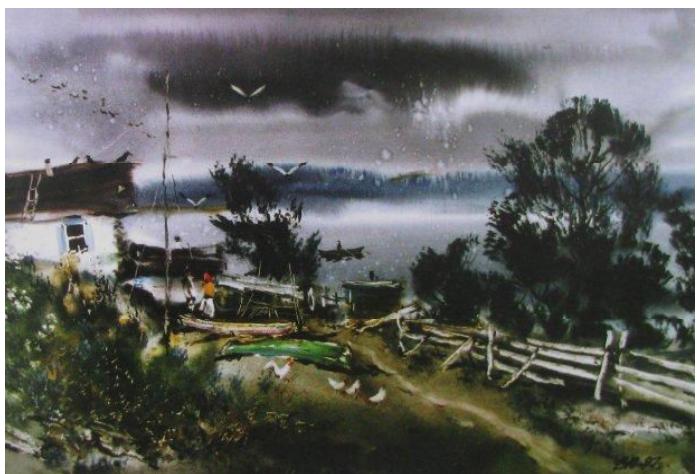
Результати дослідження. Про те, що Ю. Вінтаєв заявив про себе як талановитий художник уперше, працюючи в акварелі, тепер знають тільки мистецтвознавці, колеги художники, та ще деякі постійні відвідувачі мистецьких виставок.

Вже його дипломна робота по закінченню відділення станкової графіки Харківського художньо-промислового інституту (1982) – серія акварельних аркушів на тему його рідної землі (Ю. Вінтаєв народився 1952 року у с. Зольному на Волзі) вразила свою неймовірною стихією емоційної виразності, технічної довершеності, насыщеністю і гармонією кольору. Потім були акварелі «Ніч» (1987, 73x100), «Рибачок» (1997, 80x100), «Сутінки» (1998, 70x100), «Зимка» (1997, 64x78), «Холодне літо» (1997, 64x78) і багато інших, які вирізнялися особистістю художнього вирішення, винятковою щільністю тонального задуму, незвичайною сміливістю техніки виконання, активність якої, вже здавалося б, доходила до краю дозволеного в ній, але ніколи, завдяки великому почуттю міри, не виходила за межі. Акварелі художника зараз представляють певну рідкість. Краї з них увійшли у музейні колекції України і численні приватні збірки.

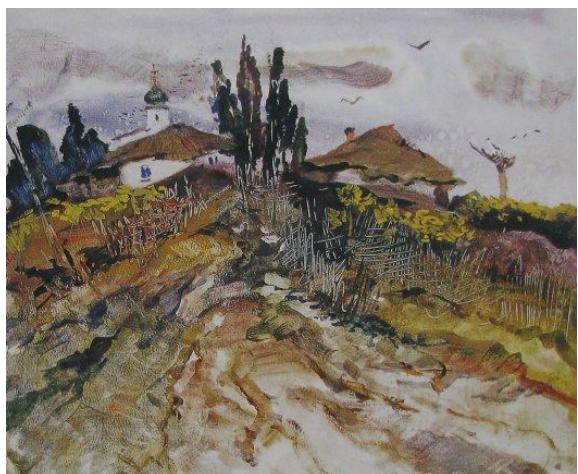
На нашу думку, акварель у якісь період стала для таланту Ю. Вінтаєва якщо не стримуючим, то, у певній мірі, не відповідаючим широті його творчих потреб і задумів засобом особистої художньої виразності.

З кінця 90-х років художник почав експериментувати у техніці олійного живопису. Сприяв цьому і початок роботи багатьох мистецьких пленерів, в яких він почав брати активну участь. Відтоді пленери стали для Ю. Вінтаєва не тільки можливістю «спробувати» себе в іншій техніці живопису, але і засобом, своїм, особистим, виразити своє відношення до природи різних куточків своєї другої батьківщини – Слобожанщини і, особливо Криму, живописанню якого майстер віддає всю свою творчу силу, енергію і любов.

Сьогодні Ю. Вінтаєв, заслужений діяч мистецтв України, один із найвідоміших художників пленерного пейзажу. Іще навчаючись в інституті в одного із визначних харківських пейзажистів Й.І. Карася (1918–2000), він сприйняв від вчителя вміння володіти «чистим» кольором у вираженні пейзажного образу

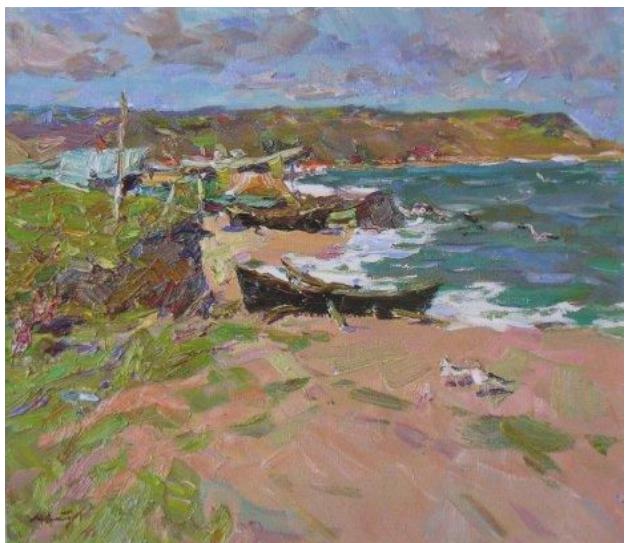
«Рибачок», 1997, 80x100, пал./акв.

«Івана Купала», 50x60, п./о.

«Прибій», 2003, п./о., 65x70.

«Золоте», 2006, 60x70, п./о.

«Весна в горах», 70x80, п./о.

«Квітучий олеандр», 70x80, п./о.

(недарма в ті часи серед художників існувала думка, що краще за Й. Карася ніхто не зміг би передати красу смарагдового кольору осінніх полів озимини). Та й майстерність аквареліста, сама техніка акварелі сприяла появлі чистоти і насыщеності кольору в олійному живописі Вінтаєва. Художник постійно звертається до вивчення творчості своїх улюблених живописців В.І. Толочка (1922–2006), Ф.З. Захарова (1919–1994), С.Ф. Шишкі (1911–1997), В.Д. Бернадського (1917–2011).

Трансформація творчості художника Вінтаєва проходила досить швидко. Інакше і не могло бути, враховуючи його невгамовану творчу жагу. Якщо розглядати перші пленерні роботи кінця 90-х, наприклад, «Івана Купала» (50x60, пол., ол.), «Березень» (80x130, пол., ол.), то вони ще нагадують по техніці виконання акварель. Тут використовуються широкі прописки прозорим шаром фарби, у багатьох місцях проглядає фактура незайманого полотна. Колірні відношення досить приглушенні, мазок іще нерішучий. Про знаменитий широкий «вінтаєвський» мазок флейцем поки що нема і речі. Відчувається, що художник стоїть на роздоріжжі, шукаючи свого особистого стилю художньої виразності.

У 2000 році Ю. Вінтаєв стає учасником 1-го Міжнародного Репінського пленеру у Чугуєві і відтоді почався відлік нового етапу у творчості художника. Тут він створює одне з характерних полотен «Вечірній Донець» (2000, 85x100, пол., ол.). Зникає нерішучість, «пошукувість» мазку і з'являється упевненість його кладки. Дивує сміливість тонального і колірного вирішення полотна, художник доволі легко і невимушено працює широкими контрастними плямами, протиставляє висвітлений передній план засніженого берегу ріки і темної глибокої води майже чорним далеким схилам і чудовому кольору темного нічного неба. Згодом творчий темперамент Вінтаєва знаходить вихіду оспіуванні не тільки Слобожанщини, а здебільшого чудової природи Криму.

З появою Севастопольських пленерів (1997), започаткованих головою Севастопольської організації Національної Спілки художників України А. Сухоруких, за виразом О. Федорука, «plenеристом, вихованим морем» [6, с. 138], Ю. Вінтаєв стає постійним і найактивнішим учасником цих мистецьких пленерів. Тут художник зустрічає свого друга і однодумця у порозумінні і сприянням кримської природи киянина А. Зорко, з яким він часто працює пліч о пліч. Для Ю. Вінтаєва Крим не був «чужою стороною». Два роки військової служби пройшли саме на Чорноморському флоті, тому море для нього стало назавжди рідною стихією, постійним сюжетом для багатьох полотен. Він працює з таким творчим натиском, що рідко буває взагалі. Результатом стають цілі серії кримських краєвидів. Художник пише значні, відомі роботи «Вуличка Гурзуфу» (2000, 70x80, пол., ол.), «Штурміть» (2001, 70x80, пол., ол.), «Полудень» (2003, 70x80, пол., ол.), «Лазурна бухта» (2004, 60x70, пол., ол.), «Соколине» (2005, 60x70, пол., ол.), «Полудень. Бахчисарай» (2004, 70x80, пол., ол.), «Золота Балка» (2004, 70x80, пол., ол.), «Біля підніжжя

гір» (2004, 70x80, пол., ол.), «Бухта в Севастополі» (2005, 70x80, пол., ол.), «Херсонес» (2007, 70x80, пол., ол.), «Пора цвітіння» (2008, 70x80, пол., ол.) і інші. Ці живописні полотна – не просто вид якогось куточка природи, або частини ландшафту, а композиційно побудовані, осмислені, темпераментно виконані твори, які пройшли через емоції і почуття художника.

На початку роботи Юрій Вінтаєв, вивчаючи мотив, часто повторює такі слова: «...главное – заложить» (автор цієї статті не раз чув їх разом із А. Зорко, працюючи сумісно на пленерах). Це один з його методологічних засобів створення етюду-картини безпосередньо на природі. Художник присвячує цьому початковому етапу роботи найважливішу увагу, усю концентрацію творчої енергії. Звідси і незвичайна широта і свобода письма великими пензлями, свобода і швидкість прийняття колірного вирішення, коли розмірювати нема часу (змінюються освітлення) і фарби художник буквально жбує на полотно. Завершується робота теж широко, без деталей, а необхідні виправки і акценти він спрацьовує вже у майстерні, доводячи твір до завершення, коли колір звучить «акордом», як часто висловлюється колега художника, відомий майстер картини В. Чаус.

Серії кримських пейзажів Ю. Вінтаєва – це справжня схвильована живописна поема. Звертаючись до творчої спадщини С. Шишкі, Ф. Захарова, В. Бернадського, він створив свій особистий стиль живопису. Широта, свобода використання колірних сумішей вражає величезним багатством тонких відтінків кольору, які вплівляються один в одного і які важко пояснити з точки зору використання, здавалося б, звичайних фарб. Разом із створенням великих колірних плям, наприклад, у живописі неба, вони дійсно відтворюють багатство оточуючого середовища у всій їх життєвості. Словами С. Шишкі можна характеризувати і творчий заклад Вінтаєва: «Для мене пейзаж – це засіб пізнання світу, естетичного багатства навколошнього... Я завжди починаю працювати лише тоді, коли поетичне, красиве, насамперед у колірній гамі, відкривається в самій реальній дійсності, коли відчуваю, що не можу не писати... важливу роль при цьому відіграють не тільки безпосередні враження, а й спогади, асоціації, навіть мрії» [5, с.7]. Живопис Ю. Вінтаєва набув яскравої індивідуальності, але він насправді природно вписується в традицію українського пленерного малярства. У кращих його пейзажах можна знайти риси, характерні і для творчості К.Ф. Богаєвського (1872–1943) – прославленого співця Криму – Кімерії. Схожість у тому, що, не дивлячись на емоційність пленеризму Вінтаєва, їх насамперед об'єднує списування, а створеність і задуманість композиції, її поетична піднесеність і величність. Але Вінтаєв досягає цих рис іншими засобами. Народний художник України, класик української школи пленеризму В. Бернадський, з яким мистець був особисто знайомий і завжди був прихильником його творчих методів, дає таку характеристику: «У роботах Юрія Вінтаєва мене завжди захоплювала особлива поетична зачарованість художника красою оточуючого світу. Вінтаєв чудово відчуває колір, колорит, стан природи. Його етюди часто переростають

в яскраві художні образи, які запам'ятаються. Живопис художника широкий, енергійний, сповнений живої експресії, глибокими контрастами кольору і тону, несе у собі величезний заряд життєстверджуючої енергії...» [8, с. 3].

Кримські краєвиди Ю. Вінтаєва можна умовно розподілити на три сюжетні напрямки. Перший з них – гори Криму з будівлями у їх підніжжя, виноградники; другий – невеликі бухти, рибацькі хатинки, човни, причали з кораблями; третій, мабуть самий улюблений – море, скали по берегах, каміння. Але море у Вінтаєва ніколи не буває спокійним і ідеалістичним. Його море завжди неспокійне – хвилюється, штурмить, що відповідає активному темпераменту самого художника. Пленеристи знають, як важко писати з натури море, яке штурмить. Але заряд емоцій і енергії, здатність миттєво оцінити колір, тон, усі нюанси колірних відтінків хвиль і стурбованих небес дозволяють йому це зробити, і зробити колоритно, сильно з художньої точки зору. Як тут не згадати слова Вінсента Ван-Гога: «Какая любопытная вещь мазок, прикосновение кисти к холсту! Художник, работая на воздухе под ветром, солнцем и взглядами зевак, заполняет холст кое-как, по мере сил, но вместе с тем схватывает в натуре то, что в ней есть подлинного и существенного, а в этом-то и стоит главная трудность...» [2, с. 355]. Такими є полотна «Бухта в Севастополі» (2000, 70x80, пол., ол.), «Штурмить» (2001, 70x80, пол., ол.), «Балаклавська бухта» (2001, 70x80, пол., ол.), «Каміння у морі» (2005, 70x80, пол., ол.), «Самотній парус» (2005, 60x70, пол., ол.), «Кримський мотив» (2006, 70x80, пол., ол.), «Чайки на камінні» (2006, 60x80, пол., ол.), «Золоте» (2006, 60x70, пол., ол.), «Бухта в Семенівці» (2007, 70x80, пол., ол.) та інші.

Живопис Ю. Вінтаєва має схожі риси із живописом його постійного напарника по пленерах, відомого пейзажиста киянина А. Зорко. Об'єднує їх прагнення до передачі краси кольору і неповторності кримського колориту, поетизація мотиву, емоційність письма. Обидва використовують пастозне, соковите письмо, роботу мастихіном, нашарування фарби. Але, сходячись у трактуванні морських мотивів, відрізняються у зображенні сільських мотивів, де А. Зорко, схильний до більш заглибленої розробки кольору дрібним мазком, визиває у своїх полотнах колористичне мерехтіння барв, яке нагадує пошуки французьких імпресіоністів.

Висновки. Юрій Вінтаєв – оригінальний український майстер сучасного пленерного пейзажу з чітко вираженим, особистим творчим обличчям.

Сучасний пленерний рух України характеризується участью у ньому багатьох художників різних стильових напрямків. Творчість Ю. Вінтаєва є продовженням реалістичних традицій українського пейзажного живопису, які мають витоки із творчості П. Левченка, С. Васильківського, М. Беркоса, Ф. Захарова, С. Шишкі, В. Бернадського, А. Кашшая.

Ю. Вінтаєв – значний сучасний живописець, який вносить свій вагомий вклад у створення справжнього сучасного обличчя образотворчого мистецтва України.

Література.

1. Бархатний пленэр – 2006. Альбом-каталог. Галерея «Ніка», 2006.
2. Вінсент Ван-Гог. Письма к брату Тео. – СПб.: Издательский Дом «Азбука-классика», 2008. – 382 с.
3. Пленер в Севастополі //Образотворче мистецтво, 2003, №2, с. 76.
4. Соловйова О. Співець рідної землі //Образотворче мистецтво, 2006, №4, с. 56.
5. Сергій Федорович Шишко. Каталог (вст. ст. Є. Афанасьєва). – К.: Видання СХ Української РСР, 1981, с. 7.
6. Федорук О. Пленерист, вихований морем //Образотворче мистецтво, 2010, 2/3, с. 138.
7. Юрій Миколайович Вінтаєв. 50 років від дня народження. Живопис. Альбом-каталог. – Х.: Золоті сторінки, 2002 р.
8. Юрій Вінтаєв. Пленэр. Альбом. – Симферополь, Іздательський дом «Скиф», 2006, 36 с.